

1 Mos 24. Översättning

Av Tore Jungerstam

Rebecka blir Isaks hustru

[Det här är en mycket vacker berättelse med många detaljer som gör berättelsen levande. Bland annat används tekniken med perspektivbyte som uttrycks av hebreiskans *vehinneh* som i den här översättningen återspeglas med "Och se". Det innebär att man får se händelsen utifrån huvudpersonens perspektiv, genom hans eller hennes ögon. Typiskt för den här berättelsen är också att händelser återges två gånger. Först är det berättaren som berättar och senare är det tjänaren som återger samma händelser när han är hos Rebeckas familj. Tjänaren återger inte händelserna ordagrant på samma sätt utan det finns en mängd variationer i hur samma händelse återges från olika perspektiv och för olika publik. För en sammanställning av dessa variationer, se slutet av det här dokumentet]

Abraham hade nu blivit gammal, han hade nått hög ålder och HERREN hade välsignat honom i allt.

Abraham sänder iväg tjänaren

Och Abraham sade till sin tjänare, den äldste i hans hus, den som råder över allt som tillhör honom: Lagg nu din hand under min höft. [Innebar att man gav ett löfte som inte skulle brytas. Förutom här förekommer det i 1 Mos 47:29] Ja du ska svära en ed vid HERREN, himmelens Gud och jordens Gud, att du inte tar en hustru åt min son från kanaaniternas döttrar, som jag bor mitt ibland. Nej, till mitt land och till min släkt ska du gå och du ska hämta en hustru till min son, till Isak.

Och tjänaren sade till honom: Kanske kvinnan inte vill följa med tillbaka till det här landet? Ska jag då bli tvungen att föra din son tillbaka till det land som du har lämnat?

Abraham sade till honom: Ta dig i akt så att du inte för tillbaka min son dit. HERREN, himmelens Gud som har hämtat mig från min faders hus och från mitt fädernesland, som har talat till mig och som har svurit mig en ed med orden "till din säd ska jag ge detta land". Han ska sända sin ängel framför dig och du kommer att kunna hämta en hustru till min son därifrån. Men om kvinnan inte är villig att följa med dig, ska du vara fri från denna ed till mig, så länge du inte för min son tillbaka dit.

Då lade tjänaren sin hand under Abrahams, sin herres, höft. Och han svor honom en ed gällande denna sak.

Tjänaren möter Rebecka

Och tjänaren tog tio kameler av kamelerna som hörde till hans herre. Och han vandrade iväg med en mängd gåvor [ordagrant: allt gott] från sin herre. Ja, han reste sig upp och vandrade iväg mot Aram Naharaim, till Nachors stad. [Endera hette staden Nachor, eller så var det

staden där Nachor bodde. Aram Naharaim ligger nära floderna Habor och Eufkrat i östra Syrien.]

Och han lät kamelerna gå ner på knä och lägga sig utanför staden vid en brunn med vatten när det höll på att bli kväll – vid den tiden då man hämtar vatten. [Efter den hetaste tiden]

Och han sade: HERRE, min herre Abrahams Gud, låt det nu ske inför mina ögon idag, ja att du visar godhet (nåd) mot min herre Abraham. Här står jag nu, vid vattenkällan, och stadens döttrar kommer snart ut för att dra upp vatten. Låt det bli så att när jag säger till den unga kvinnan: Jag ber dig, luta din kruka så att jag kan dricka, och hon då svarar: Drick, ja också dina kameler ska jag ge att dricka. Henne har du utvalt till din tjänare, till Isak, ja genom henne [genom att detta sker] kommer jag att veta att du har visat godhet (nåd) mot min herre.

Och detta hände redan innan han hade slutat tala: Och se! [perspektivbyte, vi får se med tjänarens ögon] Rebecka är på väg ut med sin kruka på axeln. Hon var född till Betuel – son till Milka som var hustru till Nachor, Abrahams bror [Se 1 Mos 22:20–23]. Och den unga kvinnan var mycket vacker att se på, en jungfru som ingen man hade rört. Och hon steg ner till källan. Och hon fyllde sin kruka. Och hon steg upp igen.

Då sprang tjänaren fram till henne. Och han sade: Jag ber dig, låt mig smutta en gnutta vatten från din kruka.

[Här används inte det vanliga ordet för att dricka. Ordet förekommer en enda gång till i Job 39:24 då ordet beskriver hästar som rusar fram – de nuddar knappt marken. På samma sätt nuddar man knappt vattnet om man endast smuttar på det. Tjänaren begär det minsta möjliga]

Och hon sa: Drick, min herre! Och hon skyndade sig! Och hon tog ner sin kruka och höll den i sin hand. Och hon gav honom att dricka.

När hon var klar med att ge honom att dricka sa hon: Även åt kamelerna ska jag dra upp vatten ända tills de har slutat att dricka.

[En törstig kamel kan dricka 100 liter vatten på en gång. Det kunde alltså handla om 1000 liter vatten som hon är beredd att dra upp ur brunnen. Hon säger också att hon ska dra upp vatten ”tills de har slutat att dricka”, alltså inte bara så att de får släcka den värsta törsten, utan tills de inte klarar av att dricka mer.]

Och hon skyndade sig. Och hon tömde sin kruka i vattenhon. Och hon sprang än en gång till brunnen för att dra upp vatten. Ja, hon drog upp vatten till alla hans kameler.

Mannen stod tyst och iakttog henne för att få veta om HERREN hade gjort hans resa lyckosam eller inte.

Och det var när kamelerna hade druckit klart. Då tog mannen fram en ring av guld, en beka var dess vikt [en halv shekel: 5,5 gram], och två smycken för hennes armar, tio shekel guld var deras vikt [110 gram]. [Man kan notera att de exakta angivelserna tyder på att det är en autentisk ögonvittnesskildring]

Och han sade: Vems dotter är du? Jag ber dig: Berätta åt mig om det finns plats i din faders hus för oss att övernatta?

Och hon sade till honom: Jag är dotter till Betuel, son till Milka, han som hon födde åt Nachor.

Och hon sade åt honom: Både halm och foder har vi gott om hos oss, liksom plats att övernatta.

Då föll mannen ner [på sina knän] och prisade HERREN. Och han sade: Välsignad vare HERREN, min herre Abrahams Gud, som inte har övergett sin godhet (nåd) och sin trofasthet mot min herre. HERREN har lett mig fram på vägen till min herres bröders hus [hans släkt].

Tjänaren träffar Rebeckas familj

Och den unga kvinnan sprang iväg. Och hon berättade om dessa händelser för sin mors hus [de som bodde i hennes hem].

Rebecka hade en bror, hans namn var Laban. Och Laban sprang till mannen – dit ut, till källan. Ja detta hände efter att han hade sett ringen och smyckena på sin systers armar och han hade hört Rebeckas, sin systers, ord när hon sa: Så talade mannen till mig. Och han kom fram till mannen. Och se! [Perspektivbyte, vi får se med Labans ögon] Han stod där vid kamelerna, vid källan.

Och han sade: Kom HERRENS välsignade! Varför skulle du stå här ute? Jag har gjort i ordning huset och berett plats för kamelerna.

Och mannen följde med till huset. Och han lösgjorde kamelerna [tog bort sadlar, last och remtyg]. Och man [Labans tjänare] gav halm och foder till kamelerna, samt vatten till att tvätta hans fötter och fötterna på de män som var med honom.

Och man lät duka fram inför honom för att äta. Men han sade: Jag tänker inte äta förrän jag har berättat vad jag har att berätta. Och han [Laban] sade: Berätta!

Och han sade: Jag är Abrahams tjänare. Och HERREN har välsignat min herre rikligt. Ja han gjorde honom stor [se 1 Mos 17:2]. Han gav honom får och boskap och silver och guld och tjänare och tjänarinnor och kameler och åsnor. Och Sarah, min herres hustru, födde en son åt min herre på sin ålderdom. Och han gav honom allt det som är hans.

Och min herre fick mig att svära en ed med orden:

Du ska inte ta en hustru till min son från kanaaniternas döttrar, i vars land jag bor. Nej, till min faders hus ska du gå, ja till min familj för att hämta en hustru till min son.

Och jag sade till min herre: Kanske inte kvinnan följer med mig?

Och han sade till mig: HERREN, som jag vandrar inför, ska sända sin ängel med dig och han ska göra din väg lyckosam och du kommer att hämta en hustru till min son från min familj, ja från min faders hus.

Då ska du vara fri från min ed – Ja, om du kommer till min familj och de inte ger henne till dig – då ska du vara fri från min ed.

Och idag kom jag till källan. Och jag sade: HERRE, min herre Abrahams Gud, om det nu är så att du vill göra min väg lyckosam som jag vandrar på: Här står jag nu, vid vattenkällan. Och när det blir så att den unga kvinnan kommer ut för att dra upp vatten, då ska jag säga till henne: Jag ber dig, ge mig lite vatten att dricka från din kruka. Om hon då svarar mig: Ja, drick du och även till dina kameler ska jag dra upp vatten! Då är hon den kvinna som HERREN har utvalt till min herres son.

Och innan jag hann sluta att tala till mitt hjärta: Och se! [perspektivbyte, vi får se med tjänarens ögon] Rebecka är på väg ut med sin kruka på axeln. Och hon steg ner till källan. Och hon drog upp vatten. Och jag sade till henne: Jag ber dig, ge mig att dricka.

Och hon skyndade sig och hon tog ner sin kruka däruppiifrån [från axeln]. Och hon sade: Drick! Ja även dina kameler ska jag ge att dricka! Och jag drack, även kamelerna gav hon att dricka.

Och jag frågade henne och sade: Vems dotter är du? Och hon sade: Dotter till Betuel, son till Nachor, som Milka födde åt honom. Då satte jag ringen i hennes näsa och smyckena på hennes armar.

Och jag föll ner på knä och prisade HERREN, ja jag välsignade HERREN, min herre Abrahams Gud, som hade lett mig på den rätta vägen för att kunna hämta en dotter till min herres bror, för hans son. [bror används även om nära släktingar, i det här fallet Abrahams brorson]

Och nu! Om det är så att ni vill visa godhet (nåd) och trofasthet mot min herre, så säg mig. Men om inte, så säg mig, så att jag vet om jag ska vända mig till höger eller vänster [ska veta hur han ska göra].

Då svarade Laban och Betuel och de sade: Från HERREN har den här saken utgått, vi kommer inte att kunna säga er någonting, varken ont eller gott. [HERREN har redan gjort sitt val]

Lyssna! Rebecka är här inför dig. Ta henne och gå! Hon ska bli hustru till din herres son, i enlighet med vad HERREN har talat.

Och det var när Abrahams tjänare hade hört deras ord. Då bugade han sig djupt (mot marken) inför HERREN.

Sedan tog tjänaren fram föremål av silver och föremål av guld samt dräkter. Och han gav dem till Rebecka, likaså gav han dyrbara gåvor till hennes bror och till hennes mor. Och de åt och drack, han och männen som var med honom. Och de stannade där över natten.

Rebecka lämnar sin familj

Och de steg upp på morgonen. Och han sade: Sänd mig till min herre. [Låt mig resa tillbaka]

Men hennes bror och hennes mor sade: Låt den unga kvinnan stanna kvar hos oss ett antal dagar, kanske tio, efter det kan hon gå.

Men han sade till dem: Uppehåll mig inte! HERREN har ju gjort min resa lyckosam, så sänd iväg mig så att jag kan gå till min herre!

Och de sade: Låt oss kalla på den unga kvinnan. Vi ska fråga henne själv [Ordagrant: hennes mun].

Och de kallade på Rebecka. Och de sade till henne: Vill du gå med denne man? Och hon sade: Jag vill gå!

Och de sände iväg Rebecka, deras syster, tillsammans med hennes husjungfru liksom Abrahams tjänare och hans män.

[Ordet översatt husjungfru avser ofta en amma, eller barnskötare, här avses en personlig tjänarinna. Hennes namn var Debora, se 1 Mos 35:8]

Och de välsignade Rebecka. Och de sade till henne: Vår syster, av dig ska bli mångtusenden, må din säd (ättlingar) besitta sina fienders port [ha kontrollen över dem].

Sedan reste sig Rebecka och hennes tjänarinnor. Och de satte sig på kamelerna. Och de vandrade iväg efter mannen. Ja, tjänaren tog med Rebecka. Och de vandrade iväg. [Tjänaren hade lyckats i sitt uppdrag]

Isak får sin Rebecka

Isak hade flyttat från trakten av Beer–Lachai– Roi [Källan där Hagar mötte HERRENS ängel] och han bodde nu i Negev.

[Källan fanns antagligen i nordöstra Sinai. Se 1 Mos 16:14. Han hade alltså flyttat norrut och bodde nu i den södra delen av Israel]

Och Isak for ut för att vandra (fundera) på fältet när det började lida mot kväll [efter den hetaste tiden på dagen]. Och han lyfte sina ögon. Och han blickade ut. Och se! [Perspektivbyte, vi får se från Isaks perspektiv] Kameler närmar sig.

Och Rebecka lyfte upp sina ögon. Och hon såg Isak. Då skyndade hon sig att ta sig ner från kamelen [ordagrant: föll]. Och hon sa till tjänaren: Vem är den där mannen på fältet som kommer för att möta oss? Och tjänaren sade: Han är min herre. Då tog hon sin slöja och täckte sig.

Och tjänaren berättade för Isak om allt vad han hade gjort.

Och Isak förde in henne i sin mor Sarahs tält. Ja han tog Rebecka och hon blev hans hustru. Och han älskade henne! Ja Isak fann tröst i saknaden efter sin mor.

1 Mos 24. Jämförelse mellan när berättaren först återger vad som händer och när sen tjänaren återger samma sak inför Rebeckas familj

1. Eden

Berättarens version

Ja du ska svära en ed vid HERREN, himmelens Gud och jordens Gud, att du inte tar en hustru åt min son från kanaaniternas döttrar, som jag bor mitt ibland. Nej, till mitt land och till min släkt ska du gå och du ska hämta en hustru till min son, till Isak.

Och tjänaren sade till honom: Kanske kvinnan inte vill följa med tillbaka till det här landet? Ska jag då bli tvungen att föra din son tillbaka till det land som du har lämnat?

Abraham sade till honom: Ta dig i akt så att du inte för tillbaka min son dit. HERREN, himmelens Gud som har hämtat mig från min faders hus och från mitt fädernesland, som har talat till mig och som har svurit mig en ed med orden ”till din säd ska jag ge detta land”. Han ska sända sin ängel framför dig och du kommer att kunna hämta en hustru till min son därifrån. Men om kvinnan inte är villig att följa med dig, ska du vara fri från denna ed till mig, så länge du inte för min son tillbaka dit.

Tjänarens version

Och min herre fick mig att svära en ed med orden:

Du ska inte ta en hustru till min son från kanaaniternas döttrar, i vars land jag bor. Nej, till min faders hus ska du gå, ja till min familj för att hämta en hustru till min son.

Och jag sade till min herre: Kanske inte kvinnan följer med mig?

Och han sade till mig: HERREN, som jag vandrar inför, ska sända sin ängel med dig och han ska göra din väg lyckosam och du kommer att hämta en hustru till min son från min familj, ja från min faders hus.

Då ska du vara fri från min ed – Ja, om du kommer till min familj och de inte ger henne till dig – då ska du vara fri från min ed.

Kommentar

När tjänaren återger vad Abraham sa är han mycket mer specifik. Han talar om ”min familj och min faders hus istället för allmänt om landet.

2. Bönen

Berättarens version

Och han sade: HERRE, min herre Abrahams Gud, låt det nu ske inför mina ögon idag, ja att du visar godhet (nåd) mot min herre Abraham. Här står jag nu, vid vattenkällan, och stadens döttrar kommer snart hit för att dra upp vatten. Låt det bli så att när jag säger till den unga kvinnan: Jag ber dig, luta din kruka så att jag kan dricka, och hon då svarar: Drick, ja också dina kameler ska jag ge att dricka. Henne har du utvalt till din tjänare, till Isak, ja genom henne [genom att detta sker] kommer jag att veta att du har visat godhet (nåd) mot min herre.

Tjänarens version

Och jag sade: HERRE, min herre Abrahams Gud, om det nu är så att du vill göra min väg lyckosam som jag vandrar på: Här står jag nu, vid vattenkällan. Och när det blir så att den unga kvinnan kommer ut för att dra upp vatten, då ska jag säga till henne: Jag ber dig, ge mig lite vatten att dricka från din kruka. Om hon då svarar mig: Ja, drick du och även till dina kameler ska jag dra upp vatten! Då är hon den kvinna som HERREN har utvalt till min herres son.

Kommentar

Det finns en hel del variationer i detaljerna, i ordval osv.

Man kan notera att det allmänna ”stadens döttrar” byts ut till ”den unga kvinnan” när tjänaren berättar ”med facit på hand”.

3. Rebecka agerar

Berättarens version

Och detta hände redan innan han hade slutat tala: Och se! Rebecka är på väg ut med sin kruka på axeln. Hon var född till Betuel – son till Milka som var hustru till Nachor, Abrahams bror. Och den unga kvinnan var mycket vacker att se på, en jungfru som ingen man hade rört. Och hon steg ner till källan. Och hon fyllde sin kruka. Och hon steg upp igen.

Då sprang tjänaren fram till henne. Och han sade: Jag ber dig, låt mig smutta en gnutta vatten från din kruka.

Och hon sa: Drick, min herre! Och hon skyndade sig! Och hon tog ner sin kruka och höll den i sin hand. Och hon gav honom att dricka.

När hon var klar med att ge honom att dricka sa hon: Även åt kamelerna ska jag dra upp vatten ända tills de har slutat att dricka.

Och hon skyndade sig. Och hon tömde sin kruka i vattenhon. Och hon sprang än en gång till brunnen för att dra upp vatten. Ja, hon drog upp vatten till alla hans kameler.

Tjänarens version

Och innan jag hann sluta att tala till mitt hjärta: Och se! Rebecka är på väg ut med sin kruka på axeln. Och hon steg ner till källan. Och hon drog upp vatten. Och jag sade till henne: Jag ber dig, ge mig att dricka.

Och hon skyndade sig och hon tog ner sin kruka däruppifrån [från axeln]. Och hon sade: Drick! Ja även dina kameler ska jag ge att dricka! Och jag drack, även kamelerna gav hon att dricka.

Kommentar

Det är en förkortad form som tjänaren återger vad som hände, med variation.

4. Tjänaren ger gåvor

Berättarens version

Mannen stod tyst och iakttog henne för att få veta om HERREN hade gjort hans resa lyckosam eller inte.

Och det var när kamelerna hade druckit klart. Då tog mannen fram en ring av guld, en beka var dess vikt, och två smycken för hennes armar, tio shekel guld var deras vikt.

Och han sade: Vems dotter är du? Jag ber dig: Berätta åt mig om det finns plats i din faders hus för oss att övernatta?

Och hon sade till honom: Jag är dotter till Betuel, son till Milka, han som hon födde åt Nachor.

Och hon sade åt honom: Både halm och foder har vi gott om hos oss, liksom plats att övernatta.

Då föll mannen ner [på sina knän] och prisade HERREN. Och han sade: Välsignad vare HERREN, min herre Abrahams Gud, som inte har undanhållit sin godhet (nåd) och sin trofasthet från min herre. HERREN har lett mig fram på vägen till min herres bröders hus [hans släkt].

Tjänarens version

Och jag frågade henne och sade: Vems dotter är du? Och hon sade: Dotter till Betuel, son till Nachor, som Milka födde åt honom. Då satte jag ringen i hennes näsa och smyckena på hennes armar.

Och jag föll ner på knä och prisade HERREN, ja jag välsignade HERREN, min herre Abrahams Gud, som hade lett mig på den rätta vägen för att kunna hämta en dotter till min herres bror, för hans son.

Kommentar

När tjänaren återger händelsen ändrar han på ordningen när han frågar vems dotter och när han ger gåvorna. Berättarens återgivning är mer detaljerad. Variationer i hur det beskrivs, bägge berättar samma sak, men med olika ord.

Det som är med denna färg finns inte i återgivningen